

УДК 658.5:338.242.2

Вівчар О.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань
Тернопільського національного економічного університету

Храпкіна В.В.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів
Київського університету ринкових відносин

Шерстюк Р.П.

кандидат економічних наук,
асистент кафедри інноваційної діяльності та підприємництва
Тернопільського національного технічного університету
імені Івана Пулюя

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМНІ ДОМІНАНТИ ЗЛОЧИННИХ ГРУП У СОЦІОГУМАНІТАРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ (БЕЗПЕКОЗНАВЧИЙ ВИМІР СИСТЕМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР)

У статті встановлено, що в сучасних умовах турбулентності економічних процесів одним із найважливіших важелів зміцнення економічної безпеки підприємств є активний вплив на ці процеси соціогуманітарного простору. В контексті посткризового відновлення запропоновано організаційно-економічні засоби формування структурних елементів розроблення багатовекторного механізму протидії злочинності системи економічної безпеки підприємств в умовах макроекономічної нестабільності.

Ключові слова: економічна безпека підприємств, соціогуманітарний простір, соціогуманітарні чинники, злочинні групи, економічна злочинність, види деформацій, багатовекторний механізм протидії злочинності.

В статье установлено, что в современных условиях турбулентности экономических процессов одним из важнейших рычагов укрепления экономической безопасности предприятий является активное воздействие на эти процессы социогуманитарного пространства. В контексте посткризового восстановления предложены организационно-экономические средства формирования структурных элементов разработки многовекторного механизма противодействия преступности системы экономической безопасности предприятий в условиях макроэкономической нестабильности.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятий, социогуманитарное пространство, социогуманитарные факторы, преступные группы, экономическая преступность, виды деформаций, многовекторный механизм противодействия преступности.

Постановка проблеми. Злочинність у системі підприємницьких структур виникає в результаті деформації соціальних відносин, дисфункції соціальних інститутів та особистості. Слід зазначити, що нині розвивається воно в результаті недосконалості законодавства, відсутності контролю та відповідальності підприємств, установ та організацій, багато з яких досягають надприбутків як законними, так і протиправними методами. Саме ці та інші обставини зумовлюють необхідність розроблення цієї теми наукових досліджень. Ураховуючи сучасну суспільно-політичну ситуацію, актуальним і своєчасним є аналізування означеної проблематики та розроблення багато-

векторного механізму протидії злочинності засобами економічної безпеки підприємств з урахуванням соціогуманітарного виміру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематику злочинності сучасного соціогуманітарного простору в системі економічної безпеки підприємств у свій час розглядали Б. Андрушків, А. Баланда, Л. Головка, В. Захарченко, М. Єрмошенко, Е. Лібанова, Є. Лисицина, Л. Малюта, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Пирожкова, О. Сороківська, М.Флейчук, В. Франчук, У. Щурко, В. Храпкіна, зарубіжні дослідники: Д. Бекер, Ч. Волен, С. Гантінгтон, Л. Гончаренко, М. Грондона, І. Ерліх, Р. Інглгарт, Л. Коженювські, Р. Латов, Г. Мор-

гентан, Е. Олейников, М. Портер, Дж. Райда, Дж. Свіні, В. Сенчагов, Л. Філіпс та ін. Тим часом сучасні проблемні доміанти функціонування злочинних груп з урахуванням соціогуманітарного простору нашої держави та розроблення багатовекторного механізму їх протидії залишились поза полем зору згаданих учених.

Метою дослідження є аналіз сучасних проблемних доміант злочинних груп сучасного соціогуманітарного простору економічної безпеки підприємств, розкриття специфічних тенденцій та особливостей економічних злочинів у системі підприємницьких структур, а також виокремлення структурних елементів розроблення багатовекторного механізму протидії злочинності системи економічної безпеки підприємств у контексті соціогуманітарного виміру.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі проведених теоретичних досліджень встановлено, що впродовж тривалого часу у вітчизняній науковій літературі вживали тільки поняття «злочинність». При цьому між поняттями злочинності і загальнокримінальної злочинності можна було сміливо ставити знак рівності.

Однак динамічний розвиток наукової думки відзначає, що організованою злочинністю називають явищем (феноменом й іншими ще недостатньо вивченими термінами), організованим злочинною групою, співтовариством, сукупністю кримінальних елементів.

У даній соціогуманітарній площині залежно від функцій у системі підприємницьких структур з урахуванням соціально-політичної ситуації нами запропоновано виокремити такі види організованої злочинності, як:

- організована злочинність політико-соціального характеру (основною метою злочинного співтовариства є не так пряма матеріальна вигода, як підтримка чи руйнування наявної соціально-політичної системи);

- організована злочинність групового характеру (основа існування цих організацій – специфічний престиж, який дає сама належність до організації);

- організована злочинність корисливого типу (мета – матеріальна вигода: грабіж, крадіжки, рекет, шахрайство та ін.);

- організована злочинність – злочинний синдикат, який можна назвати мафіозним, та ін.

Звертаємо увагу на те, що основною метою організованої злочинності на підприємствах є перманентне одержання максимального прибутку через незаконне виробництво товарів і послуг із використанням насильства під криттям корумпованих владних структур.

Уважаємо за доцільне акцентувати увагу на тому, що найтиповішими напрямками кримінальної діяльності злочинних організацій є:

- кримінально-комерційна діяльність (фінансово-банківські шахрайства, комерційно-виробнича діяльність, кримінальна приватизація, порушення податкового законодавства тощо);

- рекет, що має більш приховані, замасковані форми, ніж було в злочинних угрупованнях, здійснюють самостійно злочинну діяльність;

- торгівля зброєю, наркотиками, організація проституції;

- викрадення людей (кіднепінг) із подальшим отриманням великого викупу;

- окремі випадки розбійних, бандитських нападів, вбивства на замовлення;

- організація та здійснення заходів для безпеки членів злочинних організацій шляхом протидії правоохоронним органам і навіть кримінальним конкурентам різними засобами і методами – від корумпованих зв'язків до кримінального екстремізму;

- міжнародна злочинна діяльність, основною частиною якої є контрабанда, фінансові шахрайства;

- виробництво фальшивих грошей;

- інші напрями злочинної діяльності [1].

На основі вищеописаного в даній площині нами пропонується виокремити такі сфери незаконної діяльності злочинних угруповань:

- у сфері економіки – легалізація незаконних капіталів, яка спричинила активізацію злочинної діяльності в кредитно-фінансовій системі, нецільове використання кредитів і бюджетних засобів, зростання кількості злочинів, пов'язаних із контрабандою матеріальних цінностей, продаж зброї, наркотиків, дорогоцінних металів;

- у сфері політики – політизація злочинних співтовариств (просування «своїх» депутатів у владні структури, формування груп тиску і лобіювання інтересів);

- у сфері міжнародних відносин – інтеграція пострадянських злочинних співтовариств у світову злочинність.

Ми не можемо залишити поза увагою те, що першою ознакою організованої злочинності є наявність об'єднання осіб, схильних до злочинності, з вираженою ієрархією, суворою дисципліною і стійкою системою кримінальних традицій.

Дотримуючись логіки нашого дослідження, зазначаємо, що рівень організованої злочинності умовно ділиться на примітивний, середній і високий.

Примітивний менш небезпечний, оскільки носить локальний характер і не має через відкликання чиновниками органів влади й управління.

Середній і високий рівні є схожими. Їм характерні такі ознаки:

- між главарем і виконавцем наявні проміжні ланки;
- наявність підрозділів, що спеціалізуються у різних напрямках;
- зв'язки з чиновниками органів влади й управління [2].

Для високого рівня – організація відносин різних груп і координація дій.

У цьому ж контексті відзначимо, що в системі підприємницьких структур другим напрямом організованої злочинності є економічний.

Головна мета систематичного порушення ними закону – збагачення, нагромадження капіталу, із чим нерозривно поєднана діяльність із легалізації капіталів, отриманих злочинним шляхом (відмивання грошей).

Третім напрямом організованої злочинності є корупція.

Одразу ж зауважимо, що, деталізуючи тематику нашого дослідження, до загальних ознак організованих злочинних груп у системі підприємницьких структур належать такі: кримінальна організованість; тривалість функціонування; стійкість; масовість; розмежування функцій між учасниками; ієрархічність; спеціалізація діяльності; мета – максимальний прибуток у мінімальний термін; специфічне соціальне «страхування» членів групи; заходи для безпеки; жорстка дисципліна; наявність соціальних зв'язків й негативний вплив на суспільство; корупція; масштабний, міжрегіональний і відомий міжнародний характер злочинної діяльності; здійснення злочинної діяльності в економічних і політичних цілях; наявність лідера, керівного ланки.

З практичного погляду в Україні склалися два діаметрально протилежні бачення боротьби з організованою злочинністю.

Відповідно до даного погляду, з нею можна боротися на основі карного й процесуального законодавства. Прихильники іншого вважають, що цього робити не можна, тому що організатори злочинних підприємницьких структур ухиллятимуться від кримінальної відповідальності, оскільки самі вони безпосередньо не скоюють конкретних злочинів. Отже, обґрунтовано потрібний спеціальний закон про організовану злочинність.

Злочин у системі підприємницьких структур – це результат внутрішньоособистісного, міжособистісного, а інколи й соціально-політичного конфлікту. Можна сказати, що злочин – це соціоконфліктний спосіб задоволення потреб, досягнення цілей.

Із погляду соціальної дезорганізації пояснення схильності людей до злочинів і право-

порушень треба шукати в ослабленні громад, соціального контролю, у занепаді міст, районів, а не в якомусь особливому складі людей, які там живуть. Злочинність буває незначною в суспільстві, де розвинуті почуття людської солідарності й соціальної згуртованості. Коли єдність соціуму руйнується, а ізолюваність його членів посилюється, – злочинність зростає. Суспільство опиняється в стані аномії, тобто беззаконня, відсутності правових норм.

Американські експерти виокремлюють кілька етапів розвитку організованої злочинності:

– перший етап пов'язаний з існуванням «злодіїв у законі» (20–50-ті роки). Їхню діяльність можна охарактеризувати як корисливу злочинність;

– другий етап охоплює 60–80-ті роки. У цей час з'являються перші злочинні синдикати.

Для сучасного періоду характерна синдикатна (мафіозна) злочинність у системі підприємницьких структур.

У 80-ті роки значна частина населення вступала до відносин патронажу й клієнтизму (від слова «клієнт») для одержання дефіцитних товарів і послуг. Розкрадання державної власності, підпільний бартер «чорного ринку», задоволення потреб за рахунок тіньової економіки стали нормою.

У 1990 р. в одному з документів ІХ Конгресу ООН було підкреслено: «Організована злочинність створює пряму загрозу національній і міжнародній безпеці й стабільності та репрезентує собою фронтальну атаку на політичну й законодавчу влади, а також створює загрозу самій державності. Вона порушує нормальне функціонування соціальних й економічних інститутів і компрометує їх, таким чином, вона ставить у становище жертви населення цілих країн».

Домінуючі тенденції та сучасні проблемні аспекти дають змогу зазначити, що механізм злочинності – це процес криміналізації особистості й спільнот. Здійсненню злочину, як правило, передує певний відрізок часу. Набувають злочинного досвіду в процесі асоціалізації, причому і добровільно, і примусово.

Підкреслимо, що нині найбільш прийнятним підходом до аналізу сучасної злочинності в Україні є соціогуманітарний вимір на походження досліджуваного явища. Своєю чергою, основою концептуальної моделі злочинності може стати теорія деформації соціальних відносин, інститутів, спільнот і особистості. Саме ця обставина дає змогу зрозуміти причини, механізми і масштаби криміналізації держави, економіки підприємницьких структур і суспільства.

Проаналізувавши наведені факти, можна констатувати, що причини організованої зло-

чинності проявляються в контексті таких деформацій:

1. Деформація інституту влади, що виявляється у невиконанні державою своїх функцій щодо забезпечення законності. Відбувається це здебільшого в результаті зрощування владних і кримінальних структур. Як наслідок, виникають рівнобіжні структури: з одного боку – офіційна (видима) влада, з іншого – лідер головного угруповання в якому-небудь регіоні (невидима, але реальна влада). Паралелізм наявний не тільки у сфері поділу реальних владних повноважень, а й у сфері збору податків: з одного боку – «безсилля» податкової міліції та податкової інспекції щодо забезпечення стягування податків, з іншого – астрономічні суми, які утворюються за рахунок поборів з кожної ятки, магазину, міста, району і т. ін. за забезпечення так званої «безпеки».

Слід зазначити також, що влада не може ефективно боротися зі злочинністю через відсутність необхідної правової бази, насамперед закону про організовану злочинність. Із цієї причини держава не контролює джерел доходів населення. Йдеться про практику заповнення Декларації про доходи, про відсутність контролю над діяльністю банків і т. ін.

2. Деформація соціальних відносин та інститутів, яка виникла в результаті помилок під час проведення реформ: соціальні наслідки (безробіття та ін.); спекулятивний характер капіталу, невиконання ним, зокрема фінансовим капіталом, соціально корисних функцій; перебіг і результати приватизації; зрощування кримінальних і комерційних структур.

3. Деградація правоохоронних органів, яка виявляється в незадовільному виконанні своїх функцій. Пов'язано це з тим, що в низці випадків через недофінансування правоохоронні органи виявляються залежними від злочинного світу, переходячи на його утримання. Нерідко представники правоохоронних органів є «дахом» злочинного світу.

4. Деградація суспільства: ерозія культури, соціальних цінностей; правовий нігілізм; конфліктогенна стратифікація через значну різницю між матеріальним становищем різних соціальних прошарків; безробіття; втрата моральності, духовних цінностей, виникнення стереотипів, які виправдовують будь-які засоби для досягнення мети, зокрема аморальні та протиправні.

Ріст економічної злочинності завжди пов'язаний із кризою у сфері моральності. Зв'язок тут зворотний: чим нижча моральність, тим вища злочинність. Однак не можна виділяти причини моральної кризи та посилятися на важке матеріальне становище тощо. Усе залежить від соціогуманітарних чинників,

а саме особистісного розвитку, самооцінки, контролю, відповідальності, самоповаги особистості. На рівень злочинності впливають не самі по собі об'єктивні, наприклад економічні, причини, а також сприйняття, ставлення до них, тобто причини пізнавального аспекту [5].

Слід зазначити, що одержання прибутку не вважається єдиним можливим мотивом і метою організованого злочинного діяльності. Її метою поруч із збагаченням може бути одержання лідерами організованих злочинних груп владних повноважень у державних, господарських та інших органах. Найчастіше така мета у лідерів злочинних співтовариств виникає після задоволення мети збагачення. Так, виходячи з викладеного, занепокоєння викликає, що 45% опитаних працівників правоохоронних органів відзначили, що реальні доходи від кримінальної діяльності лідери злочинного середовища витрачають на політичну сферу життя суспільства. Відомі респондентам факти подібного проникнення виражалися в такому: висування свого кандидата виборах у державні органи (52%); фінансова чи інша підтримка не своїх кандидатів, але у надії використувати їх потім у своїх цілях (33%); особисте проникнення лідерів організованого злочинного середовища до органів влади (37%); підкуп членів виборчих комісій (11%); підкуп інших державних службовців (23%); створення громадських організацій корисною і фондів для здійснення впливу них (18%); встановлення контролю за вже створеними організаціями та фондами (15%); надання впливу політику через навчальні заклади своїх ставлеників (11%); залякування неугодного політичного діяча (8%) й усунення такого діяча (4%) [4].

Важливо усвідомлювати, що на розвиток суспільних відносин негативно впливає надмірна матеріалізація соціального життя, яка вимагає великої затрати часу, а також відмова від духовних цінностей на користь матеріальних.

Соціогуманітарний чинник пов'язаний із суспільною реальністю, вплив якої на соціальну психіку насамперед визначає соціогуманітарний стан суспільства.

До головних соціогуманітарних чинників, які визначають соціальний розвиток працівників, належать: соціальні й політичні конфлікти та нестабільність; наявність роботи чи безробіття; позиція і змістовна спрямованість засобів масової інформації (ЗМІ); соціальна бідність; тривала дія негативних емоцій; духовна, соціальна, емоційна і фізична депривація; соціальна справедливість чи несправедливість; правова захищеність чи незахищеність; соціальний оптимізм; співвідношення матеріальних і духовних потреб у суспільстві; релігія; соціальна

деградація; соціально-психічна єдність суспільства та ін. [3].

Під впливом цих соціогуманітарних чинників відбуваються зміни в соціальній психіці працівників. Працівники підприємств можуть перебувати в одному з трьох станів:

- соціально-психологічної нестабільності;
- соціально-психологічного напруження;
- соціального психозу.

Кожен із цих станів може мати три рівні вираження: низький, середній і високий.

Динамічними елементами соціогуманітарного виміру в системі підприємницьких структур є: соціальна взаємодія; соціальна агресивність; соціальні почуття; соціальний настрій; соціальний оптимізм; соціальне самопочуття; соціальні ціннісні орієнтації; ставлення до влади; соціальна совість [8].

Під руйнівною психологією слід розуміти відповідні стиль мислення, суспільну (колективну) свідомість і самосвідомість, установки, ціннісні орієнтації, стереотипи та інші утворення різних етнічних суспільств, політичних партій, організацій та окремих індивідів, які сприяють формуванню негативних соціогуманітарних, політико-психологічних, психологічних явищ, що руйнують соціогуманітарну єдність працівників, дезорганізують функціонування його соціальної психіки та сприяють виникненню негативних соціально-психологічних станів. Водночас руйнується соціально-психологічна єдність державно-політичної суспільства.

Соціогуманітарні компоненти працівників підприємств можна виразити через її складові частини, а саме соціоорієнтовану, духовно-перцептивну, морально-перцептивну, політично-інтеріоризаційну, емоційно-почуттєву та раціонально-вольову, тому сьогодні як ніколи актуальним є питання виховання нації, тобто формування її соціогуманітарної єдності.

Конструктивний аналіз теоретичних напрацювань та наявність практики дають змогу зазначити, що в основі сучасної загальнокримінальної злочинності – групова кримінальна діяльність. Але якщо проблема малих груп загалом є однією з традиційних і розроблено її в соціальній психології (йдеться про поняття, структуру, динаміку і класифікацію груп), то з приводу злочинних груп сказати те саме навряд чи можна [6]. Кримінально-правовий підхід до поняття злочинних груп ґрунтується на ознаці співучасті. Злочинні групи відрізняються від інших низкою параметрів: цілями, структурою, специфікою феноменологічних процесів.

Щодо класифікації злочинних груп, то тут також немає одностайності поглядів. Відповідно до кримінально-правової теорії і практики, нами запропоновано організовані злочинні

групи, банди, а також «злочинні угруповання», «злочинні співтовариства» та ін. Характеристиками злочинної групи в системі підприємницьких структур є кількісний склад, причини виникнення, статусно-рольова структура (кожен член групи виконує певну роль і має той чи інший статус); система внутрішньогрупових зв'язків (каналів, засобів, місць і часу «сходок» (зустрічей), способів маскуванню цілей і дій), характер норм і «санкцій» у разі відхилення від цих норм, становище групи серед інших. До структури злочинного співтовариства входять: «елітарна група», «мозковий центр», «система зв'язків», «служба безпеки», «розвідка», «контррозвідка», «бойовики». У будь-якому разі, більшість викритих злочинних груп функціонували за цією схемою.

У сучасних трансформаційних процесах ознаками організованих злочинних груп є: організація груп для заняття злочинами як професією протягом більш-менш тривалого часу; централізація влади в руках одного чи декількох членів групи; створення грошових фондів для потреб організації; коруптування, яке виявляється у створенні системи зв'язків із судами, поліцією, політичними діячами, а також адміністрацією; тверда дисципліна; ретельне планування з мінімальними ризиком проведення і наслідками злочинних операцій.

Організовані злочинні групи здебільшого займаються злочинним бізнесом у формі рекету, проституції, контрабанди наркотиків, азартних ігор. Вони проникають у сферу державної служби, економіки й набувають міжнародного характеру. Злочинні групи мають матеріальну базу, колегіальний орган керівництва, статут у вигляді переліку неформальних норм, традицій і законів, а також санкцій, інформаційну базу – систему зв'язку, розвідки і контррозвідки. Існує ще один аспект проблеми, пов'язаний із розкриттям масової злочинної поведінки, – це масові безладдя, непопора і т. ін.

Разом з тим слід зазначити, що аналіз стану, рівня, структури, динаміки організованої злочинності дає змогу констатувати, що в умовах нестабільності в недалекому майбутньому можна очікувати подальшого збільшення кількості організованих злочинних співтовариств, розширення сфер злочинної діяльності, збільшення кримінальної активності за допомогою фінансово-кредитної та надійної банківської систем. Слід очікувати випереджаючого зростання організованих форм скоєння злочинів і в загальній структурі злочинності, збільшення розмірів шкоди, яке заподіюють злочинці.

Резюмуючи описане вище, констатуємо, що специфічними тенденціями та особливостями економічних злочинів можна назвати:

- високий рівень латентності сучасних корисливих економічних злочинів;
- швидке вдосконалення способів і засобів злочинних посягань;
- динамічність, здатність до швидких трансформаційних змін і адаптації до нових умов і правил господарювання (економіко-правових новацій та ін.);
- зростає кількість злочинів, які вчиняються у сфері високих технологій (кардинг, комп'ютерна злочинність, мережева злочинність, злочинність у сфері персонального зв'язку), з використанням спеціальних знань у сфері фінансової й економічної діяльності, у процесі професійної діяльності;
- активна участь у здійсненні корисливих економічних злочинів організованих злочинних груп;
- зрощування корисливої економічної і корисливої загальнокримінальної злочинності;
- посилення міжрегіонального і транснаціонального характеру корисливої економічної злочинності;
- створення ефективної системи легалізації доходів, отриманих від злочинної діяльності [7].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, аналіз досліджуваної наукової проблематики зумовлює необхідність формування багатовекторного механізму протидії злочинності в системі економічної безпеки підприємств, алгоритм реалізації якого передбачає:

- розроблення та прийняття системи захисту від проявів організованої злочинності та корупції;
- проведення загальноекономічної стабілізації за рахунок повного ринкового реформування та демонополізації економіки для покращення економічної безпеки підприємств відповідно;
- збереження системи державного контролю та відповідальності за діяльність усіх суб'єктів господарювання незалежно від форм

- власності з питань, що зачіпають інтереси суспільства (сплата податків, зайнятість населення, підтримка науково-технічного розвитку та ін.);
- створення сприятливих правових та економічних умов для внутрішнього інвестування легального підприємницького бізнесу;
- формування чіткого механізму контролю над ефективним використанням державних коштів та майна;
- зведення до мінімуму готівкового обігу коштів шляхом розширення сучасних електронних засобів розрахунків та впровадження сучасних форм звітності, які дадуть змогу забезпечити чіткий контроль над грошовим обігом;
- розроблення та впровадження системи економічних засобів контролю над легалізацією коштів, здобутих злочинним шляхом;
- розроблення та законодавче врегулювання доступу правоохоронних органів до банківської інформації підприємницьких структур;
- розроблення та реалізація проекту програми щодо повернення в Україну валютних цінностей, які незаконно перебувають за її межами;
- розроблення та запровадження економіко-правових механізмів правомірного реагування на порушення ринкових відносин, за відсутності яких використовуються кримінальні засоби розв'язання конфліктів.

Окрім того, ефективна боротьба з проявами економічної злочинності потребує не лише комплексного системного підходу, органічного поєднання профілактичних, правоохоронних та репресивних заходів із боку держави, а й чітко визначених пріоритетів та належного забезпечення: економічного, кадрово-професійного, інформаційно-аналітичного, науково-методичного, матеріально-технічного тощо. Нехтування хоча б одним із цих складників суттєво знижує ефективність боротьби з економічною злочинністю в державі.

Список використаних джерел:

1. Андрушків Б.М. Економічна та майнова безпека підприємства та підприємництва. Антирейдерство : [монографія] / Б.М. Андрушків [та ін.]. – Тернопіль : Тернограф, 2012. – 456 с.
2. Вівчар О.І. Соціальна безпека : [навчальний посібник] / О.І. Вівчар, А.П. Колесніков. – Тернопіль : Шпак В.Б., 2015 – 146 с.
3. Вівчар О.І. Домінуючі тенденції та сучасні проблемні аспекти соціогуманітарного чинника економічної безпеки підприємницьких структур / О. Вівчар, Г. Ціх // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «ОСББ: досвід, виклики, перспективи» ; ТНТУ імені Івана Пулюя (30 січня 2017 р.). – Тернопіль, 2017. – С. 47–48.
4. Кравчук С.І. Економічна злочинність в Україні / С.І. Кравчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavny/16839-123-shlyahi-formuvannya-zagalnonatsionalno>.
5. Семіотика вирішення проблем ресурсно-економічної безпеки О. Руда [та ін.]. – Тернопіль : Тернограф, 2013. – 306 с.
6. Франчук В. Теорія безпеки соціальних систем : [підручник] / В.І. Франчук. – Львів : ЛьвДУВС, 2016. – 216 с.
7. Харко Д.М. Кримінологічні проблеми щодо визначення поняття та ознак сучасної економічної злочинності як фактора тінізації економіки України / Д.М. Харко // Актуальні проблеми держави і права – 2010. – Вип. № 6. – С. 597–601.

8. Храпкина В.В. Концепция стратегии вывода предприятия в зону безопасного функционирования в контексте обеспечения его финансовой безопасности / В.В. Храпкина // Економічний форум. – 2011. – № 3. – С. 366–374.

Vivchar O.I., Khrapkina V.V., Sherstyuk R.P.

MODERN PROBLEM DOMINANTS OF CRIMINAL GROUPS IN SOCIAL SPACE IN UKRAINE

The paper found that in today 's turbulent economic processes one of the most important instruments to strengthen the economic security of companies is active influence on these processes modern social prorstoru. In the context of post-crisis recovery offered organizational and economic means of forming the structural elements in development of multi-vector mechanism for combating crime system the economic security companies in terms of macroeconomic instability.

Key words: economic security of enterprises, sociohumanitarian space, social and humanitarian factors, criminal groups, economic criminality, types of deformations, multi-vector mechanism for combating crime.